

vert, vertljača; puhljača (neka debela turšica), fuma-ča (Euphemia), Tonka-ča.

Možke pridevke na *ic* predelujejo v ženske *ika*, ali po blagoglasji v *ka*, na pr. Derndić, Derndika; Čohilić, Čohilka.

Zemljišče kraja se imenuje pristavši imenu kraja, mesta, sela itd. ščina, ali po potrebi samo *ina*, na pr. Pulj (samo to je po slovanski), Puljščina (das Teritorium von Pola): Pićan, Pićanščina, Gračišće, Gračiščina; Terst, Terščina; Réka, Reščina.

Staroslovenski ženski rodivnik v jednini (jedinšini), imenovnik in toživnik v množini na *i* (*y*); potle mestovnik vsakega spola v jednini na *é*, in možki toživnik v množini na *i* se še mnogo slišijo.

Rodivnika v množini ne rabijo ne na *ov*, *ev*, ne na *a*; ampak odvergši ženskim imenom *a* srednjim *o*, *e* naglasujejo zadnji slog pristavljaje v potrebi pred zadnjo slovo *a*, na pr. tužab (tužba), zemalj (zemlja), sedal (sedlo); pa tudi prilagajo *i*, na pr. mnogo puti. — Prilogovi rodivnik in dajavnik pri določivnem pomenu v jednini izhajata vselej čisto na *ega*, *emu*, naj predstaja mehak ali terd tihnik.

Ti se še sliši govoriti mesto *ta*, na pr. ti put (takrat); ti oženja (ta ženin); tako tudi stari si za tatù: sega jutra, sih dob, siko (tako).

Uvétnik (konditional) se sklanja tako-le: bim ali bih, biš (biše), bi, bimo, bite, bi; v budučniku se še čuje v prvi osebi: budeh, na pr. da jaz budeh.

Deležje minule dobe se sliši, pa samo da krajše: rekši, padši.

Mnogo se rabijo opetovavni glagoli, na pr. gnjijati, hojevati, kopevati itd.

Vi mesto iz po severoslovanski, na pr. pri sunčnem vilazè, vitegniti (-nuti), zemlja se je virodila (je nehala ploditi).

Delo rokodelstva se pove z glagolom, na pr. malinariti, cekariti (z lesom tergovati).

Vikamo se mnogo, pa samo z zaimenom in glavnim glagolom v drugi osebi množine; vse drugo ostane v jednini, na pr. dična moja susedo! kade ste bila; gospodine podžupe!*) zač ste mi vi to zapoveda, -al, ali zapova. S tem prestarim vikanjem se govor kaj čisto določuje.

Čakavščina ima še mnogo krepko slovanskih besed, s katerimi bi se mogla naša književnost krepiti (a ne krepčati), ki se morda drugde ne čujejo. Samo nekatere za primer: samoštov, obedina brez kega pozvati; pelja eine Fuhr; zamokraščina ali žabunjak, neko zelenilo v stoječi vodi, vehulja, mehka zelnata glava; paljak, korec za vodo pljati; teržkinja, branjevka; viškice nach aufrecht; balistranjak, vratni banger; streževina, zlecenje v boleznih; priverhniti (-nuti), verhe skloniti, gluško-a, ein tauber Mensch; babor, basniška kača z demantom v glavi, dimboščak (duboko) eine Kluft; petasati (od ljudi), kopitati (od živine) mit den Füßen ausschlagen; velan, velenko, ein grosser Mensch.

J. V. **)

Kratkočasnica pa tudi podučnica.

Prazen strah.

Neki cerkovnik (mežnar) gré pozno ponoči domú; odbila je ura ravno polnoči. Da pa pred domú pride, ker ga zebe, gré naravnost čez pokopališče, čigar vrata odklene in zopet za seboj zaklene. Vès zamišljen korači v plajš zavít čez bele, snežene grobe. Nebo je prižgano z brezštevili lučicami, in tudi mesec se je prikazal ravno kar izza oblakov. Na drugem koncu zasliši, že blizo vrat, na-

enkrat neko čudno stokanje in ječanje. Obstane, gleda in poslušá. Vse je tiho, nič živega ni viditi. — Veter tako vleče, veter — si misli cerkovnik — ali pa kaka ptica ujeta kje upije. — Oj! stoj, tam v kotu, na grobu tam, kjer smo včeraj Lenartovega hlapca pokopali, ali ni človeška podoba? Ali se ne giblje una senca? Križ božji! res; — kaj bo?

Pa naš cerkovnik strahú ne pozná in sklène storiti, kar bi sto družih ne storilo. Stopa serčan proti prikazni.

Al ne stopa dolgo, in že se mu začno hlače tresti. — Resnično! ali je človek, ali pa — duh. Strah, v čeru plajš zavít, pokrit s klobukom, na grobu kleči in sterma v grob gleda. Kaj čudno, nezapopadljivo! Če je človek, kaj ima tú o polnoči, v hudem mrazu, opraviti? Kje je ključ dobil? To ni kar tako. Tine, ne bodi prederzen; z duhovi se ni norčevati! — Tako modruje naš cerkovnik, in — steče, kakor da bi mu za petami gorelo.

Komaj stopi vès spehan domá v vežo, mu pride 18 let stara hči vsa objokana naproti. „Joj, oče, oče, mati bodo umerli; pred eno uro so bili še zdravi, in zdaj — zdaj“ — reva ne more več govoriti; bridka žalost ji je zaperla besedo.

Cerkovnik stoji kakor zid, in ne vé kaj bi počél. Še le ko zdravnik bolni na pomoč pride, gré v hišo. Bleda kakor merlič leži žena na postelji. Zdravnik maje z glavo. Cerkovnik se ne dá potolažiti. Že je veliko od „spomina“ in takih reči pripovedovati slišal, pa se je vselej takim pogovorom smejal. Drugač pa zdaj misli. Prikazni na pokopališču se spomni in se trese kot šiba. O, spomin, spomin! — zdihuje.

Dva dni leži žena kakor na pol mertva. Tretji dan ji malo odleže; četrti in peti pa precej. Zdravnik še le vedno z glavo maje, in cerkovnika to še bolj skerbí kakor tista prikazen na pokopališču.

Čez deset dní pervikrat žena vstane. Tamno obličje cerkovnikovo se pa le ne zvedri. Zdi se mu, da je le malo odleglo ženi, in da bo kar naenkrat ugasnila. Na spovedi pové vse duhovnemu očetu, ki se zastonj prizadevajo ga prepričati, da se prikazen na pokopališču s tem nič ne ujema, in da je to le prazna vraža. Pa vse zastonj; cerkovnik se ne dá potolažiti. Dela se pa, kakor bi se za njeno zdravje nič ne bal. Večkrat ga žena praša, kaj da mu je, pa ji nikoli nič ne reče.

Tako preteče cel mesec.

En večer pride tkavka Neslanka k cerkovniku. „Lepo vas prosim, Tine“ — reče — „posodite za noč mojemu možu ključ od pokopališča; tako ga zobje bolé, da mu ni več obstati, in ker so ravno danes enega pokopali, bi šel rad na ta grob klečat in molit, kar mu bo gotovo pomagalo; saj je tudi nedavnej ključarju pomagalo; ona sama mi je pravila.“ — „Kako, kaj, ključar, koga je, ali na pokopališču je bil?“ — poprime cerkovnik za besedo. „In kdaj je bil?“ — „Kdaj? se ne vem spomniti, pa saj ste mu tudi ključ posodili!“ — „Že dobro“ — odgovori cerkovnik — „tù imate ključ in povejte svojemu možu, naj potem vrata zaklene.“

Ko tkavka odide, se cerkovnik koj napravi in gré nad ključarja ter ga praša, čemu je šel uno noč na pokopališče. „Že več dní — mu ključar odgovori — so me tako zobje boleli, da sem skoraj obnorel. Svetuje mi potem nekdo, naj grem o polnoči molit na grob tistega, ki je pred malo dnevi umerl, in zobje me bodo koj nehali boleti. Se vé da nisem nič kaj verjel, al sila kola lomi. Vzamem svoje ključ seboj, odklenem vrata, jih za seboj zaklenem in grem na grob. Spervega me je tako strašno po čeljustih tergalo, da sem neprenehoma stokal, kmalo pa, ali je silni mraz pomagal ali pa strah, da sem bil sam na pokopališču o polnoči, me neha tergati, in preden domú pridem, me nič več zobje ne bolé. Ne zamerite, Tine, da vas nisem prišel prašat. Nisem vas hotel nadlegovati; tudi me je bilo sram kaj takega povedati.“

*) Podžup, Gemeinderath.

**) Prav radi; prosimo le večkrat kaj.

Cerkovnik veselja poskoči, in ko ključarju pové, zakaj je nad-nj prišel, in da je on na grobu tisto noč ga tako prestrašil, da je bil cel mesec vés pobit, mu voši lahko noč in gré lahkega serca domú.

Še tisti večer napravijo pojedino pri cerkovniku. Zdaj še le pové ženi in hčeri, kaj ga je do zdaj tako skerbelo, da je bil zmiraj žalosten.

„Ali nisem večkrat rekel, da je strah v sredi votel, ob kraji ga pa nič ni?“ — se oglasio v hišo pridši cerkovnikov spovednik.

„Res je, res!“ — vsi odgovoré in napijejo zdravico gospodu. J. F. Št.

Povabilo.

Namenjen sem nekoliko pesem med svet poslati. Vabim tedaj častite domorodce in mile domorodke k obilni naročbi; slavne vredništva slovenskih časnikov*), profesorje slovenskega jezika na gimnazijah, in na Dunaji g. Navratila pa lepo prosim, da bi hteli nabirati naročnike; v Terstu jih nabiram sam. Naročba terpi do konca mesca januarja; do 10. febr. naj se mi naznanijo imena častitih naročnikov, ki se bodo v abecednem redu natisnile v knjigi. Ker pa nisem dnaren mož, ne morem izdati knjige v zgubo; tiskala se bo toraj le tedaj, ako se oglasi toliko naročnikov, da se poplačajo tiskarni stroški. Obsegala bo čez 10 pol, čež 80 različnih pesem, veljala bo za naročnike 60 novih kraje. Število iztisov se bo ravnalo po številu naročnikov; na prodaj jih bo menda malo prišlo. Denar se bo odrajtoval, ko bo knjiga gotova; naj ga tedaj naročniki ne pošiljajo poprej, kakor se bo to oznanilo. Knjiga bo šla v natis, ako me podpirajo rojaki, že mesca februarja. Upam, da je zapadek zbranih pesem v moralnem oziru čist pred svetom in Bogom.

V Terstu 5. decembra 1859.

France Cegnar,
c. k. višji telegrafist.

Izgovor.

Národna pesem iz Polján.

Da bi gora razumela,
Kaj tice pojo,
Gora bi se ponizala,
Ka je visoka.
Mimo pelje vuzka staza
Gladko glajena.
Gladila jo devojčica
Bela rumena,
Po nji ide mlad junače
Iz úgerske zemlje.
„Zdravo, zdravo, devojčica!
Bela rumena.“
„Kako čó se s tabo zdravit',
Ka te ne poznam?“
„Lahko poznaš, devojčica!
Bela rumena,
Ki smo skupej brave pasli
Spod orehoma;
Zelen venac si mi plela
Z rožic rumenih.
Košulico si šivala
Tanko pretanko.
Zelen venac mi je zvenil
Z rožic rumenih,

Košulica mi je zgnila,
Tanka pretanka.“
„Ak ti gnije košulica,
Tanka pretanka,
Ne krivi ti ljube svoje
Bele rumene;
Več ti krivi serce svoje
Ko ti dojt' ne dá.
Ak ti veni zelen venac
Z rožic rumenih,
Ne krivi ti ljube svoje
Bele rumene;
Več ti krivi serce svoje,
Ko ti dojt' ne dá.
Dala sum ti maramico
Na tvoj beli vrat.“
„Dal sum tebi zlat perstanec
Iz desne roke;
Kam si dela zlat perstanec
Iz desne roke?“
„Dala sum ga nazlataru,
Da se pozlati;
Nazlatar je takov človek,
Ki rad zatají!“

Dopisi.

Iz Zagreba 9. dec. A. K-s. — Razun v 45. listu „Novic“ omenjenih knjig, je prišel te dni na svitlo jugoslovanski zabavnik „Leptir“ za 1860. Kinčate ga dve podobi v jeklo vrezane od domačega mojstra Hühna. Perva je slika Jelačića bana, druga pa grada Senjskega. Nadamo se, da bodo „Novice“ v kratkem kaj več govorile o

„Leptiru“. — Dotiskana je ravno kar Šulekova „Cvietana“, in pod tiskom se nahaja horvatska bibliografija. Za horvatsko bo prišla slovenska na versto, potem serbska in potem bulgarska. — Z velikim veseljem smo zvedili, da je po smerti gosp. Fr. Lipolda izpraznjeno mesto ravnatelja ljudskih in realnih šol v Celji podeljeno čast. gospodu Fr. Kalin-u, dosedanjemu kaplanu pri sv. Križu poleg Slatine, rojenemu iz Kostanjevice na Kraunskem. Kdor vé, koliko upliva ima domoljuben ravnatelj na šolsko mladež sploh, in koliko koristi obeča takšen upliv pri izobroževanju šolskih pripravnikov, ne bo mogel dosti prehvaliti milosti našega kneza in škofa Slomšek-a, ki so blagovolili tako imenitno službo izročiti vrednemu sinu naše domovine!

Iz Gradca 6. dec. dr. R. — Te dni smo slišali tukaj mojstra godcov, Henrika Vieuxtemps-a, ki je prebiral strune na javorovih goslih tako umetno in tako gladko, kakor da bi se zibali mili glasovi na lahkkih krilih zefirovih. Nas Slovane je posebno radučevala „Fantaisie Slave“, ktera je vsem poslušavcom tako dopadla, da je umetnik še tukaj ostal za dan dalje, kakor je bil namenil, ter da je nocoj na občno zahtevanje, kakor je javil načert, nas še enkrat vodil po svetotajstvu slovanskih napevov. Zdaj so strune pevale naše nježne milotužne žalostinke, zdaj sladke glase pesmic ljubeznih, zdaj so sopet donele naše budivne davorije. Jugoslovan, Čeh, Rus, Poljak, — vsak je slišal mile domače čarobne glase svojih pesmic, — čutili smo, da še smo, da še se nismo potonili v materialni nemarnosti, da še bijejo serca iskreno za reč domačo. — Ploskanja, živijo-, slava- in at' žije-klicov ni bilo ne konca ne kraja, kar ni veljalo samo umetniku, ampak še več predmetu. — Temu nasproti je celó smešno, kako nekteri dunajski časniki zabavljajo „Wanderer-a“, ki je pri neki priložnosti rekel, da on ni „nemški“ časnik, ampak avstrijski v nemškem jeziku pisan, ter da čuti, kakor do nemškega, enako spoštovanje in enako nagnjenje do vseh drugih avstrijskih narodov. — To je poštena beseda, al žalibog! da je večini družih časnikov tern v peti, katerim so vsi 28 milijoni nenemških soderžavljancov le beli zamurci, kateri samo od njihove milosti životarijo. Mislili smo, da je pravilo: ljubimo svojo narodnost, pa spoštujemo vsako drugo — ne samo slovansko geslo, temuč tudi vseh drugih avstrijskih narodov; pa te naše „barbarske“ misli so se začele zeló spodtikati. Nikakor ne moremo verjeti, da se teh načel derži nemški narod, marveč le samo trohica tistih rojakov, kateri so pravico za se v zakup vzeli in za — židove, nam neizvoljenim pa le veliko-dušno prepustijo kervave žulje. Pa zaupajmo v Boga, v svojo razsvitljeno vlado in v same sebe, ne podpirajmo časnikov nam sovražnih z denarno pomočjo. Kadar pa se bodo deželni zbori posvetovali zastran židovskih razmer, se hočemo spominjati njih bratovske ljubezni do nas.

Iz Gorice 2. dec. M. S. — Predzimsko vreme nam sploh kaj slabo streže. Od kar je huda burja potihnila, v eno mer dežuje. Poljski letošnji pridelki so bili sploh ubožni. Vina je bilo malo; gorice so dale malo več ko napol lanskega pridelka, ravnine pa celó nič; strašna nesreča je vse pokončala. Kmetje so v velikih stiskah. Belega žita je bilo za srednjo letino, sena še precej, krompirja malo, pa še ta droben, repe tudi malo in tudi drobne; ajda je na polji konec vzela. Drago je vse; le „obročič“ se zdi, da morejo po ceni biti, s kterimi kratka pamet praznoto širi. Na železnici se spet naprej dela. Ob času vojske je delo zastalo; hočejo pa zdaj dohiteti. Sliši se, da bode v enem letu zlo dognana. Največ dela je z mostom čez reko Sočo blizo Gorice. Res orjaško delo! Most sicer ne bo sila dolg, pa sila visok.

Iz Železnikov 5. grudna. — Po besedah pratike se nahajamo sicer še v jeseni, al bela oprava cele narave in merzla burja nam djansko spričujete terdo zimo. Sv. Martin,

*) „Novice“ bojo rade sprejemale naročilo na delo, katero bo gotovo slovstvu našemu na čast. Vred.